

KÄLLKOLL CORONA

Avsnitt 6

Goda nyheter

– för härliga att kolla upp

Introduktion och arbetsblad

KÄLLKOLL CORONA

Programserien *Källkoll corona* består av 14 avsnitt där Jack Werner och Åsa Larsson går på djupet i nyhetsfloden, tittar på trender i sociala medier och tipsar om hur du kan bli bättre på källtillit och källkritik. Serien är en del av UR:s koncept Genomskåda – fem sätt att greppa din omvärld. Fler program finns samlade på temasidan urplay.se/tema/mik

MIK står för medie- och informationskunnighet, vilket handlar om att:

- förstå mediernas roll i samhället
- kunna finna, analysera och kritiskt värdera information
- kunna uttrycka sig och skapa innehåll i olika medier.

Syfte

Programserien med tillhörande arbetsblad ger redskap och medvetenhet för att lättare kunna tolka och navigera i informationsflödet i en tid av pandemi och infodemi.

Kursplanekopplingar, årskurs 7-9

Samhällskunskap

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare och samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser och dagstidningar.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden.

Svenska

Informationssökning och källkritik

- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kursplanekopplingar, Gy11

Gymnasieskolans uppdrag

[...] Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Skolan ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som alla omfattas av. Eleverna ska också kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. [...]

Om arbetsbladet

Arbetsbladet är indelat i två delar:

- Den första delen är en introduktion till hela programserien *Källkoll corona*. Det är en bra förberedelse inför arbetet med det första avsnittet.
- Den andra delen är en avsnittspecifik del. Den innehåller diskussionsfrågor och övningar att arbeta enskilt eller tillsammans med.

Introduktion till programserien

MIK handlar både om dig som individ, och om samhället och medier i stort. Du har ett eget ansvar för hur du delar, tar emot och tolkar information. Är du en skeptiker, som står stadigt när information flödar förbi? Eller är du lite mer okritisk, och accepterar och tar emot ny information utan att värdera den särskilt mycket? Det är vanligt att man är lite av varje.

Vi kanske tror att vi är källkritiska och känsliga för lögnen och rykten. Men sanningen är att det är svårt att veta vad som är sant och vad som är falskt. Många rykten kan dessutom vara ”halvsanningar” som bygger på något verkligt. Hur man hänger upp ett påstående, en nyhet eller ett rykte har betydelse för hur det kommer att tas emot. Jack och Åsa tycker att det är en bra idé att betrakta varje dag som första april, en dag då vi alla är källkritiska och sunt skeptiska till sådant vi ser och hör.

Fråga dig själv om det du sett eller hört

- verkar för bra (eller för dåligt) för att vara sant
- stämmer med sådant du redan vet eller känner till
- har förekommit också i andra och större kanaler
- finns i olika versioner.

Vad innebär det att vara källkritisk?

I vardagen finns många tillfällen att vara källkritisk. I den tid vi upplever just nu finns stort utrymme för rykten och lögnen. Ibland för att någon tjänar på att sprida dem. Ibland för att godtrogna människor feltolkar information och för den vidare på ett felaktigt sätt. Och ibland för att det kan kännas härligt att vara först med en nyhet, för att själv bli intressant och viktig.

- Vad innebär det för dig att vara källkritisk?
- Ge exempel på någon gång då du missat att vara källkritisk. Vad handlade det om? Hur fick du reda på sanningen?
- Vilka stora kanaler finns för att ta del av nyheter och information?

Vad påverkar dig?

Vi påverkas alla av de personer vi umgås med, följer i sociala medier, lyssnar på och influeras av. Ibland behöver man se på dem med kritiska ögon för att förstå hur de påverkar en.

- Vilka följer du på sociala medier? Finns det någon gemensam nämnare för de personerna?
- Vilka lyssnar du gärna på i din bekantskapskrets?
- Vilket budskap skickar du själv ut online och offline till dina kompisar och följare?
- Har du varit med om att rykten eller osanningar har fått stor spridning online eller offline? Berätta.

Ta emot och sprida vidare

Stanna upp och fundera innan du delar något vidare! Fundera över vilken skada du riskerar att göra med att dela, skicka vidare eller sprida rykten. Att hänga ut en person kan få ödesdigra konsekvenser.

- Vilket ansvar har du som mottagare av information?
- Är du en person som går igång på skvaller? Sprider du vidare rykten för att det är kul?
- Struntar du i att det är fejk? Vad kan ett sådant agerande leda till?

Konspirationsteorier

Vi människor har stort behov av information. När vi saknar information händer det att vi börjar tillverka den själva. Det kan också hända om den information som finns inte stämmer överens med det vi själva känner till. Några kända konspirationsteorier är de om månlandningen, Kennedymordet och Michael Jacksons död.

- Varför skapas konspirationsteorier i samband med stora händelser i världen?
- Hur skapas konspirationsteorier, tror du?
- Varför sprids rykten och felaktig information i samband med coronaviruset?
- Vad kan det leda till om en konspirationsteori får fäste och många börjar tro på den?

AVSNITT 6

– GODA NYHETER FÖR HÄRLIGA ATT KOLLA UPP

Dagens djupdykning i nyhetsfloden

Visst är det härligt när man hör eller ser något positivt mitt i all krisrapportering? Visst är det skönt när man får veta att det finns ljusglimtar i mörkret, och att det kan komma något positivt ur det här? Sådana nyheter växer inte på träd, och när de väl kommer i vår väg vill vi så gärna tro på dem att vi sväljer dem hela. Vi vill så gärna känna hopp.

I avsnittet talar Jack och Åsa om att det tyvärr inte är ovanligt med falska goda nyheter. Några exempel från coronakrisen är bilder och klipp som visar hur naturen återhämtar sig när människorna lyser med sin frånvaro. Fantastiska bilder på delfiner mitt i Venedig, klart vatten i kanalerna och minskade utsläpp. Vackert, fint och positivt. Och sant, eller? Jack och Åsa berättar sanningen bakom bilderna.

- Vilken var sanningen bakom bilderna?
- Vattnet i Venedig var klart, men det var inte rent. Beskriv skillnaden.
- Vilket budskap vill den här typen av bilder sända till människor, tror du?
- Berätta om några falska goda nyheter som du har sett eller hört i samband med coronakrisen. Hur fick du veta att de var falska?
- Varför är sådana här nyheter riktiga klickmagneter i kristider, tror du?
- Vilken fara finns med falska goda nyheter?
- Hur kan det kännas när något man trodde var sant, fint och positivt visar sig vara fejk?

Dagens omvända bildsök

Det finns en stor kraft i bilder, och just därför blir effekten av dem så stor. Som tur är kan du ganska enkelt kolla om en bild är äkta och sann, eller om den är manipulerad. Då skyddar du dig från att bli lurad, och slipper sprida falska goda nyheter vidare till andra.

Sök upp nyhetsbilderna som nämdes i programmet: delfiner och svanar i Venedig, klart vatten och fiskstim i kanalerna, och minskade utsläpp. Gör en omvänd bildsökning där du följer instruktionen från programmet.

Eller läs mer här: <https://kallkritikbyran.se/guide-sa-har-granskar-du-en-bild/>

- Vilken information hittar du om bilderna?
- Var är de tagna?
- När är de tagna?
- Har bilderna använts i andra sammanhang, medier eller nyheter? Berätta hur och var.
- Varför används bilderna på det här sättet just nu, tror du?
- I vilken typ av medier är den här typen av nyheter vanliga? Varför är det så, tror du?

Dagens bieffekt

En bieffekt är när något händer som en följd av något annat, utan att det var avsett eller tänkt att hända. En positiv bieffekt just nu är nyheten om att utsläppen minskar. Det är en riktig nyhet – ett faktum. Dock vet man inte vad som kommer att hända efter krisen. Kommer de positiva miljöeffekterna att hålla i sig? Det beror förstås på hur man väljer att agera efter krisen. På satellitkartor kan man se hur utsläppen minskat i takt med att pandemin har ökat sitt grepp om världen.

- Vad är det för skillnad på väder och klimat?
- Vilka är de främsta konkreta orsakerna till att utsläppen har minskat de senaste månaderna?
- Vad tror du kommer att ske med klimatarbetet när coronakrisen är över och vardagen är tillbaka?
- Forskare och experter säger ofta emot varandra. Då är det svårt att veta vem man kan lita på. Vem litar du på när det gäller coronaviruset?
- Vem litar du på när det gäller miljö- och klimatarbete?

Efter krisen finns mycket att ta ställning till och fundera över. Det vi lär oss och hur vårt sätt att tänka förändras är också bieffekter av krisen.

- Tror du att länder kommer att samarbeta mer eller mindre i framtiden?
- Vilka frågor tror du kommer att vara viktiga efter krisen, nationellt och internationellt?
- Hur har ditt liv förändrats under coronakrisen? Ge exempel.
- Vad har du lärt dig under krisen, som kommer att påverka din vardag framöver?

Arbetsbladet är skapat av Anna Klockar och Mia Vestman i samarbete med UR

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).